

Контрольні запитання

1. Які критерії використовуються для оцінки вільних асоціативних реакцій?
2. Чим відрізняються синтагматичні асоціативні реакції від парадигматичних?
3. Вкажіть різницю між центральними та периферичними асоціативними реакціями.
4. Що визначається за допомогою коефіцієнту спільності реакцій?
5. Чи можна встановити різницю між асоціативними реакціями на рідній та іноземній мовах?
6. Що собою являє парний асоціативний експеримент?

Дослід 2.2. Ланцюговий асоціативний тест

Під ланцюговою асоціацією розуміють некероване, спонтанне протікання процесу відтворення змісту свідомості і підсвідомості суб'єкта, так званий “потік підсвідомості”. Цим методом охоче користуються фахівці в психоаналізі. В індивідуальній бесіді зі своїми пацієнтами вони пропонують їм у розслабленому стані з відсутнім або пониженим самоконтролем говорити усе, що їм заманеться, тобто пропонують їм “виговоритися”. Пізніше цей мовний матеріал аналізують для виявлення неусвідомлених тривог, фобій, потягів і перекладу їх на рівень усвідомлення, вербалізації. Для більшої зручності і надійності результатів випробуваням пропонується вимовляти будь-які окремі слова, що приходять їм у голову за визначений період часу. У результаті виходить ланцюжок асоціативних реакцій, складений з окремих слів. Ці слова незалежно від бажання випробуваних поєднуються у визначені семантичні групи, або семантичні гнізда. Розмір і кількість семантичних гнізд при цьому може бути різним, що і визначає індивідуальні особливості. В одному гнізді може бути від одного слова до декількох і навіть до всіх слів ланцюжка: наприклад, у ланцюжку (пісня, весела, голос, красивий, метал, золото, срібло, блищить, весна, квіти, аромат) виділяються три семантичних гнізда по 3-4 слова в кожному. Ці гнізда відповідно до їх змісту підводять під більш загальну категорію – назву. У даному прикладі це можуть бути назви “красива пісня”, “блискучий метал”, “квітуча весна”. Судячи з назв і невеликих розмірів семантичних гнізд даний випробуваний не відчуває особливих тривог і яких-небудь

занепокоєнь, тому психоаналітик обмежується звичайною бесідою. Якщо ж розміри гнізда стають великими – 10-15 слів, а назви відбивають неприємні емоційні події, наприклад страх пограбування або хворобливий стан, завданням психоаналітика стає розробка конструктивних заходів з виводу його пацієнта з тяжкого стану.

Порядок проведення ланцюгового асоціативного експерименту. Випробувані займають зручну позицію і за вказівкою експериментатора приступають до виконання завдання.

Інструкція. “Протягом однієї хвилини записуйте будь-які слова, що приходять вам у голову. Не перелічуйте предмети, що знаходяться в полі вашого зору, і не згадуйте раніше заучені ряди слів. Почали!” Бажано повторити експеримент кілька разів для порівняння отриманих результатів.

Обробка даних

1. Визначити довжину асоціативного ряду, для чого підрахувати кількість слів, записаних за 1 хв. (табл. 2.2.1).

2. Визначити структуру асоціативного ряду, для чого підрахувати спочатку число семантичних гнізд за допомогою логічної співвіднесеності поруч розташованих слів між собою.

3. Визначити середній розмір семантичних гнізд, розділивши кількість слів у всьому ланцюжку на кількість гнізд.

4. Дати назви самим великим семантичним гніздам.

5. Визначити середній розмір асоціативного ланцюжка при декількох експериментах, середня кількість семантичних гнізд, їхній середній розмір і найбільш часті назви.

Таблиця 2.2.1

Результати дослідження ланцюгового асоціативного експерименту

Номер досліджу	Довжина ланцюга	Кількість пар	Розмір “гнізда”	Назва “гнізда”
1				
2				
Всього				
Середній				

При аналізі експериментальних даних необхідно звернути увагу на наступне. Численні експерименти показали, що для здорової активної людини, яка добре знає дану мову, середня довжина асоціативного ланцюжка за 1 хв. складає 19-21 слово. При занижених показниках, наприклад 10 слів у хвилину, можна припускати загальмованість мовних процесів, викликану різними причинами: втомою, поганим знанням мови, ригідністю мислення. Підвищені показники (35-40 слів у хвилину) свідчать про надмірну рухливість мовних процесів, причиною якої можуть бути хвороблива збудливість, пропасний стан, емоційна збудженість. Оцінюючи структуру асоціативного ряду, варто звернути увагу на те, що нормою вважається утворення 3-4 гнізд за 1 хв. із середнім розміром у 5-6 слів у гнізді. Збільшення кількості гнізд і зменшення кількості слів у гнізді, як і зворотний процес, відбивають динамічні особливості мовно-мислячої діяльності, які пов'язані зі збудженістю або гальмуванням і спрямованістю підсвідомих і усвідомлених процесів.

Контрольні запитання

1. Перерахуйте основні показники ланцюгового асоціативного тесту.
2. Про які зміни мовно-мислячої діяльності можна говорити, виходячи з показників ланцюгового асоціативного тесту?

Дослід 2.3. Психодіагностика флюїдного (“потенційного”) інтелекту за допомогою “Культурно-вільного тесту інтелекту (CF2A)” Р.Б. Кеттелла, А.К. Кеттелла

Вступні зауваження

У число обов'язкових ознак творчої особистості студента включаться його інтелектуальний розвиток. Інтелект – інтегративна внутрішня цілісність пізнавальних здібностей людини. Інтелект виступає загальним визначником розумових здібностей людини. Однак, на думку Р. Кеттелла, показник, який визначається за допомогою факторного аналізу “загального інтелекту” (IQ – коефіцієнт інтелекту), являє собою